

c.v. rufinomesa >

Valle de Santa Ana (Badajoz), 1948.

Estudis:

Estudis de delineació 1967-70. Estudis de cinema i televisió a l'Institut del Teatre de Barcelona, 1972-74

Llicenciat en Belles Arts per la Universitat de Barcelona, 1972-1976

Programa de doctorat bienni 2003-2005 *La pintura en l'era digital*. Departament de Pintura de la Facultat de Belles Arts de Barcelona.

Tesis doctoral: *Anell de pedra* (1997-2006), amb la qualificació de "excel·lent cum laude". Lectura de tesi dia 29 de juny de 2006 a la Facultat de Belles Arts de Barcelona.

Situació professional:

Director de l'Escola Taller d'Art de Reus entre els anys 1980 -1990 i professor d'escultura a la mateixa escola.

Actualment és professor de fotografia de l'Escola d'Art i Disseny de la Diputació de Tarragona. 1998-2006

Exposicions individuals:

1979 "Acció Exposició" Universitat de Tarragona.

1980 "Exposició de l'acció" Llibreria de la Rambla. Tarragona.

"Reflexions sobre la construcció de la nostra casa" Espai 9. Fundació Joan Miró. Barcelona. (catàleg)

1981 "Romanç dels signes verticals" Centre de Lectura. Reus. (catàleg)

1983 "El toro i la sardina" Sala de "La Caixa". Tarragona. (catàleg)

"Escultures de fusta" Seminari de Lleida. Organitzat per l'Escola Municipal de Belles Arts. Lleida. (catàleg)

"Romanç dels signes verticals" Hôtel Saint Simon. Angoulême. (catàleg)

1984 "Urnes per a un continent llatí" Museu Víctor Balaguer. Vilanova i la Geltrú. (catàleg)

"El gallo de oro" Museu d'Art Modern. Tarragona. (catàleg)

1985 "Senyals a la pell" Parc del Reguer. Fira al Carrer de Tàrrega Tàrrega. (catàleg)

"Inanna" Galeria Typheret. Berlín.

"El toro i la sardina" i "Urnes per a un continent llatí" Comú d'Encamp, Andorra. (catàleg)

1986 "Señales en la piel" Plaza de las Chirivitas. Logroño. (catàleg)

"Cadires en paisatge de sal" Espai Anar i tornar. Col·legi d'Aparelladors. Barcelona. (catàleg)

"Esculturas" Galeria Berruet. Logroño. (catàleg)

1987 "Animals de companyia" Escola-Taller d'Art. Reus. (catàleg)

"Àngels o destil·lació d'animals invisibles" Caixa de Barcelona. Tarragona. (catàleg)

"Esculturas" Sala Municipal de Arte. Leganés. Madrid. (catàleg)

"Àngels o destil·lació d'animals invisibles" Sala Capella de Sant Roc. Valls. (catàleg)

"Inanna" Museu d'Art d'Oldenburg. Alemanya.

1988 "Escultures" Galeria Pascual Lucas. Gandia.

"Escultures" Casa de Cultura. Ajuntament de Bellreguard. València. (catàleg)

"Señales en la piel" Teatre i amfiteatre romà. Mérida. (catàleg)

1990 "Escultures. Cadires en paisatge de sal." Museu del Montsià. Amposta. (catàleg)

1991 "Ángeles o destilación de animales invisibles" Sala de la Ciudadela. Caja de Ahorros de Pamplona. Pamplona. (catàleg)

1992 "Ocultacions" Galeria Guillem & Tresserra. Barcelona (catàleg)

"Ocultaciones" Sala de Cultura. Ayuntamiento de Burlada. (catàleg)

"Esculturas" Sala Bilbao Vizkaia Kutxa. Bilbao (catàleg)

1993 "Indicis" Patronat Municipal de Cultura. Mataró.

1994 "Cambalache" Presentació a la Galeria Artual. Barcelona.

1995 "Cambalache" Exposició itinerant per diferents Ciutats d'Extremadura.

"Ocultaciones" Jornadas de Formación de Gestores Culturales. Cáceres. Exposició itinerant per diferents ciutats d'Extremadura.

1994 "Trapala" Sala de exposiciones de la Escuela de artes Aplicadas de Zaragoza, (catàleg)

1996 "Llibres" Galeria Artual. Barcelona.

1997 "Forces dèbils" Galeria Telax, Reus. (catàleg)

1998 "Forces dèbils" Escola d'Arts Aplicades de Terrassa.

"Raíz" Sala Portal del Pardo. Vendrell. (catàleg)

2000 "Memòria de l'aigua" Fundació Guinovart. Agramunt. (catàleg)

2002 "Queixes i pregàries" Galeria Eude Barcelona, (catàleg)

"Palabra oscura" Sala Reus, Museu de la ciutat. Reus. (catàleg)

Exposicions col·lectives

1976 "Búsquedas y encuentros" Universitat Central de Barcelona, Facultat de Geografia i Història i Centre de Lectura de Reus.

1980 "Llibres d'artista" Produzentengalerie. Munich.

1981 "La llum i el color" Sala Parpalló. València.

1982 "Llibres d'artista" Fira Internacional del Llibre. Frankfurt.

1983 "1a Fira de l'escultura al carrer" Tàrraga.

"Bilder Bucher" Fira Internacional del Llibre. Frankfurt.

"Saló de tardor" Saló del Tinell. Barcelona.

1984 "Arco 84" Galeria Berruet. Madrid.

"Salon de la Jeune Peinture" Gran Palais. París.

"Artistes de Reus" Exposició itinerant de la Generalitat de Catalunya.

"Segona Fira de l'escultura al carrer" Tàrrrega.

1985 "Arco 85" Galeria Berruet. Madrid.

"Nova escultura catalana" Sala Plaça Catalunya. Caixa de Barcelona. Barcelona i itinerant per Catalunya y Madrid.

1986 "Art Mort" Col·legi d'Aparelladors d'Osona. Vich i Barcelona Barcelona. Divina.

"Tercera Fira de l'Escultura al carrer" Tàrrrega.

"Escultures" Galeria Art Ginesta. Sitges.

1987 "Saló del Baix Camp" Centre de Lectura. Reus.

"Premio Valladolid de Escultura" Museo Nacional de Escultura. Valladolid.

"Múltiples" Galeria Àngels de la Mota. Barcelona.

1988 "Escultures, ribots apart" Caixa Barcelona. Barcelona i itinerant.

1989 "Spanish Art & Desing" Galeria d'art Seibu. Tokio.

"Spain Art '89. Nuevo viento de iberia". Shibuya Seibu. Tokio.

"L'Hospitalet Art" Hospitalet del Llobregat. Barcelona.

1991 "En la frontera" Produït per *Espacio Escrito*. Tecla Sala. Hospitalet de Llobregat.

"Olimpíades dels petits Països". Palau de Gel. Andorra.

1992 "Art i territori" Ocultació XIV, Túnel de Tarradets. Consell Comarcal del Pallars Jussà.

"Nuevas experiencias de artistas extremeños" Exposició Universal de Sevilla. Sala del Arenal. Sevilla.

1993 "Els anys vuitanta" Museu Comarcal Salvador Vilaseca. Reus.

1997 "Tall a l'ull" Galeria Moret. Reus.

Testimoni, Plaça de Vespella de Gaià.

1999 New Art. Galeria Eude. Barcelona.

2000 "Art del Segle XX a Tarragona" Tinglado 2, Port de Tarragona. (Catàleg)

2002 "Homenage a Guillem Viladot", Fundació Guinovart, Agramunt" (Catàleg)

2003 "Any Guinovart", Sala Departament de Cultura de la Generalitat. Lleida, (Catálogo)

2003 Presentación del proyecto Recuerdo que... en Gyeongido, (Corea del Sur)

2003 "Col·lecció d'obra gràfica de Daniel Giralt Miracle cedida al Mueu de Valls". Sala de la Caixa Tarragona.

"Itinerario escultórico por Álava. Certàmen de Escultura", Fundación Caja Vital kutxa. Álava.

2005 Mollerusa Mostra d'art Contemporani. 1r MmAC, 2005.

2006 Obra pública d'Art Contemporani a Reus. Museu d'Art i Història de Reus. (catàleg)

Obra en col·leccions públiques

Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. Una obra: "Urnes per a un continent llatí"

Centre de Lectura. Reus. Una obra de la sèrie "Romanç dels signes verticals"

Escola Municipal de Belles Arts. Lleida. Una obra de la sèrie: "Tots la volien"

Col·legi d'Aparelladors de Barcelona. "Cadira de bronze"

Col·legi d'Aparelladors de Tarragona. "L'ocell negre" (fusta)

Diputació de Tarragona. Una obra: "El gallo de oro"

Galleries

Tihperet de Berlín, 26 obres de la sèrie "Inanna" 6 de "El gallo de oro"

Antoni Pinyol Reus, Dues obres: "Ocultacions"

Pascual Lucas València. Dues obres: sèrie "Inanna"

Sèries d'obres al MEIAC

(Museo Extremeño Iberoamericano de Arte Contemporaneo)

"Tots la volien" 17 obres de fusta.

"Cambalache" 13 obres de bronze.

"El gallo de oro" en homenatge a Juan Rulfo. Instal·lació de 100 peces de bronze. "La carcel de Badajoz" 10 dibuixos.

Altres museus

Museu d'Art Modern. Tarragona. Una peça de la sèrie "El gallo de oro".

Museu del Montsià. Amposta. Un relleu de la sèrie "Ángeles o destilación de animales invisibles"

Museo Centro de Arte Reina Sofía de Madrid. Fondos del Ministerio de Cultura. Dos quadres de la sèrie "Romance de los signos verticales"

Museu Sibuya Seybu, Tokio. "Tots la volien" 11 obres de fusta, i de la sèrie "Inanna" 15 peces de bronze.

Ajuntament de Reus, Museu d'Art i Història. "Palabra oscura" instal·lació 5 peces de bronze. Maqueta de "Punt de fuga per una situació irreversible". Sèrie de dibuixos sobre el projecte. Una obra de marbre de la sèrie "Ocultacions"

Obra al carrer

Parc del Reguer, Tres obres de la sèrie "Senyals a la pell" Tàrrrega 1986

Seu del Col·legi d'Aparelladors de la Rioja. Logronyo. Una obra: sèrie "Senyals a la pell" 1986

Plaza de las Chirivitas. Logronyo. Una obra: sèrie "Senyals a la pell" 1986

Plaça de l'Ajuntament Nou. Bellreguard. València. Una obra: sèrie "Senyals a la pell" 1986

Plaza de San Francisco. Badajoz. Tres obres de la sèrie "Senyals a la pell" 1986

Seu de la Consejería de Cultura de la Junta de Extremadura a

Mérida. Una obra: sèrie "Senyals a la pell" 1986

Parc del Vallès. Palau de Plegamans. Barcelona. Cinc obres de la sèrie "Senyals a la pell" 1986

Plaça del Mil·lenari de Catalunya. "Senyal amb memòria" Igualada. 1989

Ocultació "La memòria de l'aigua" Antic Molí d'Amposta, 1990

"Emigrantes" Església de Valle de Santa Ana (Badajoz). 1990

"Senyals amb memòria" Seu Vella de Lleida Passeig de la llengua de serp. Tres escultures: sèrie "Ocultacions". 1989-91 Ajuntament de Lleida.

"Ocultació XIV" Túnel de l'antiga carretera de Tremp, congost de Terradets 1991

Pavelló Olímpic de Reus. "Punt de fuga per una situació irreversible" 1990 - 1992

"Monument als Raiers". Carretera de Pobla de Segur a Sort, Lleida 1993

"Ocultació XV: Escamoteo de signos", Parc de Porto Alegre (Brasil) 1994

"Testimoni". Plaça de Vespella de Gaià, 1996

"El nus de pedra". Castellvell del Camp 1999

"Las siete sillas de Mérida", obra patrocinada per Dragados Altec, instal·lada entre el pont romà i el pont de Calatrava a Mérida, 2002

"Recuerdo que..." Spanish park en Gyeonggido, Corea. 2003

Obres a La Comella. Tarragona.

"L'Anell de pedra" Mas la Comella, 2001

"Capella Turkana" Mas la Comella 2003

80 obres de marbre, granit, arenisca i bronze de diverses sèries situades a l'aire lliure.

Publicacions personals en castellà

1980 ... A BC DEF A ... "Espacio tiempo" Ediciones Hubert Kretchmer, Munic, Alemanya.

Del mateix treball resten inèdits dos llibres més: "La cárcel" y "Zabrepo". Relats breus il·lustrats, del 1974.

1983 "El Toro y la Sardina" llibre de xilografies imprès sobre paper de fil. Se'n van imprimir 100 exemplars, numerats i signats.

2002 "Ocultaciones o la cara oculta del mundo" *Matèria, Revista d'Art* (2) del departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona. Naturaleses.

Publicacions en preparació. Assaig, 2000-2006

"El anillo de Piedra" Part central del text de la tesi doctoral.

"La memoria del agua" Treball teòric sobre el plantejament de diverses escultures. Se n'han publicat uns apunts al catàleg de la exposició del mateix títol.

"Fuerza débil: Conceptes teòrics sobre el comportament de la matèria i la percepció que tenim d'ella" El treball s'inscriu en la sèrie d'obres realitzades en "Pedagogía de la Realidad".

"Las siete sillas de Mérida" 2001

Llibres de poesia

1995 - 1998

"Las marcas del laberinto" De la sèrie "Pensamientos de perro", Editat per Senyal i imprès a Cronooffset, Reus.

Del mateix treball que "Las marcas del laberinto".

Amb temes diferents, hi han sis llibres més a l'espera de ser publicats:

"Diálogos del astronauta", 1995.

"El nervio lujurioso", 1996

"Tecnología punta", 1995

"Desde el fondo del ojo", 1995

"Por otro motivo la frontera", 1997

"Los cantos del Chacal o La flor de la Comella" 1998

1999-2006

"Esquivando la muerte" 1999 - 2001

"Crónicas de un infarto y seis anginas de pecho", 2001-2002 "Banderas", 2002

"Ocultaciones", 2002

"Susurros en un agujero", 2003-2006

Llibres d'artista

Nota: (El llibre, les biblioteques, la paraula escrita, el valor de la lletra, etc. han estat incorporats a l'escultura en múltiples ocasions, especialment a les ocultacions)

1981

"Reflexiones sobre la construcción de nuestra casa" Peça única de possible publicació.

"Breve introducción a la teoría del escamoteo" 5 toxos de fang cuits. Peça única. Inici de l'obra "ocultacions, omissions, oblits, amnèsies, fonedisses)

"Història natural". Llibre de pissarra 1995

"Memòria de la matèria". Lectura del temps imprès a la pedra. Pissarra tallada en planxes de 4mm. 1994

"Memòria d'un dia". Intervenció d'artistes de Reus i Tarragona sobre planxes de pissarra. 1994

"Identitat" (el llibre de la mort) 1989

1984

"Cantos del Pájaro negro"

Relat breu amb 64 xilografies.

Tot a punt: maqueta d'un llibre de gran format i bella factura, publicació pendent. Preparació final 1995

1999

"El libro de Barro" Acció a realitzar. A l'espera de que se l'enduguin a la biblioteca-escultura "Las siete sillas de Mérida".

1986

"El templo y la huída de Dios" 20 dibuixos, sèrie de "El gallo de oro", Ampliable amb la resta de dibuixos de la sèrie. (Publicació pendent)

1989

"Testamento de Caín el Nómada" 51 dibuixos, Tècnica mixta. Text escrit sobre l'aigua i ocult en l'escultura del mateix nom. A recrear per a la publicació. (Publicació pendent)

"El gallo de oro" Llibre dedicat a Juan Rulfo. 1987, Dibuixos de la sèrie, tècnica mixta. (Publicació pendent)

Publicacions en català

"El significat del món és en la mirada" *Pensamientos* 3, Universitat de Lleida. 1991

"Escissió. El nus de pedra" Publicat per l'Ajuntament de Castellvell 1999 (Tarragona) amb motiu de la inauguració de l'escultura del mateix nom.

Premis i beques

1982 2º Premi Signe. Col·legi d'Aparelladors de Tarragona.

Beca pera la investigación de nuevas formas expresivas. Ministerio de Cultura. Madrid.

1983 Menció Honorífica. Medalla Julio Antonio. Diputació de Tarragona.

1985 Beca per a la investigació de noves formes expressives. Generalitat de Catalunya.

1987 Beca de Artes Plásticas. Consejería de Cultura. Junta de Extremadura.

1992 Primer premio. Bienal Taurina de las Artes Plásticas. Cultural

Rioja. Logroño.

Beca a la creación literaria de la Comunidad de Extremadura.

"Esquivando la muerte y Crónicas de un infarto y seis anginas de pecho" 2002

2003 Premi - adquisició d'art contemporani. Museu d'Art i Història de Reus.

2006 Menció Honorífica. Biennial d'art 2006, Premi Julio Antonio de escultura, Diputació de Tarragona.

BIBLIOGRAFIA

Articles en catàlegs individuals:

CARANDELL, Josep Maria "Les ocultacions de Rufino Mesa" Caja Bilbao Vizcaya Kutxa. 1992.

FIGUERES, Abel:

— "Una proposta per a viure el espai"

a *Reflexions sobre la construcció de la nostra casa*.

Fundació Joan Miró. Barcelona, 1980.

– “Notes i apunts sobre un anell de pedra, l'obscuritat de les paraules. Les ocultacions”. a *Palabra Oscura*. Museu de Reus, 2002.

FRANCO, Antonio:

"Conversación con Rufino Mesa" en *Señales en la piel*.

Teatro Romano. Mérida, 1988.

GARCIA, Josep Miquel:

– "Sobre el soporte, la pintura" a *Romanç dels signes verticals*. ACAPA. Angoulême, 1983.

– "Ocultaciones de la memoria en Rufino Mesa"

Salas de la Ciudadela. Caja Municipal de Ahorros.

Pamplona, 1991.

GIRALT MIRACLE, Daniel:

"Las señales en la piel de Rufino Mesa" en *Señales en la piel* Teatro Romano. Mérida, 1988.

HUBERT, Michel:

"Escucha Sepharad: no pueden ser los hombres, si no son libres"

en *Señales en la piel*. Teatro Romano. Mérida, 1988.

ROSÉS, Assumpta:

– "Elogi" a *Tots la volien*, Torre Vella, Salou, 1981.

– "Itinerari per un bosc metamòrfic" a *Tots la volien*, La Caixa, Tarragona, 1982.

– "Broceliade" a *Tots la volien i El toro y la sardina*. Encamp, Andorra, 1985.

– "Sobre el Porteador" a *Señales en la piel*. Teatro Romano de Mérida, 1988.

SALABERT, Pere:

– "Escriptura paral·lela" a *Urnes per a un continent llatí* Museu Víctor Balaguer. Vilanova i La Geltrú, 1984.

– "Contes del buit o al·legoria del no-res" a *Rufino Mesa Escultures*, Museu del Montsià, Amposta, 1990.

SALCEDO, ANTONIO

– "La capilla Turkana", Catàleg *Capella Turkana*, Maig de 2004.

VALLES ROVIRA, Isidre:

"Paisatge entre la vida i la mort" a *El Gallo de Oro*, Museu d'Art Modern de Tarragona, 1984.

VAN DE PAS, Annemieke:

– Sense títol a *Cadires en paisatge de sal*, Espai Anar i tornar. Col·legi d'Aparelladors, Barcelona, 1986.

– Sense títol a *Rufino Mesa*. Ayuntamiento de Bellreguard y Galeria Pascual Lucas, Gandia, 1988.

VILADOT, Guillem:

– "La manifestació del sagrat (Hierofania) a *Rufino Mesa. Urnes per a un continent llatí*. Centre de Lectura, Reus, 1983.

– "Animals de companyia" a l'exposició del mateix títol. Escola Taller d'Art, Reus, 1987.

Articles en llibres, revistes i catàlegs col·lectius

BALAGUER, Elena

Saló de tardor. El Tinell, Ajuntament de Barcelona, 1983.

CORREDOR MATHEOS, J. *Història de l'art Català. Volum IX. La segona meitat del segle XX*. Edicions 62. Barcelona 1996 pg. 166

FIGUERES, ABEL

"Els anys vuitanta a Reus" al catàleg del mateix títol. Museu Comarcal Salvador Vilaseca. Reus, 1993.

"Una col·lecció d'art contemporani a Reus que és testimoni d'una època" a *Fons d'art contemporani de l'Ajuntament de Reus*. Ajuntament de Reus Cultura, Fundació Privada Reddis. 2005.

FRANCO, ANTONIO

Enciclopedia de Artistas Extremeños. Editora Regional de Extremadura, 1989.

GARCIA, Josep Miquel:

– "La Nova Escultura Catalana" a *Nova Escultura Catalana* Caixa de Barcelona, Barcelona, 1985.

– "3a. Fira de l'Escultura al Carrer", Tàrraga, 1986.

GIRALT MIRACLE, Daniel:

Commemoració del Mil·lenari de Catalunya. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1990.

PICAZO, Glòria:

– "Art Mort" a *Art Mort*. Col·legi d'Aparelladors d'Osona i Barcelona Divina, 1986.

– "El desafío del arte urbano" *L'Hospitalet Art*. Hospitalet de Llobregat, 1987.

ROSÉS, Assumpta :

Sense títol a *8 Artistes de Reus*, Generalitat de Catalunya, 1987.

Articles en premsa

AMIGUET, Vicente:

"Esculturas de Rufino Mesa" *Diari de Tarragona*, 24 Juny de 1987

ARBONÉS, NATÀLIA:

"Una obra de Rufino Mesa s'incorpora a la col·lecció d'art contemporani de Reus".

El Punt, 20 de novembre de 2003.

ARMENGOL, Josep Maria:

"Els raiers inicien el viatge al mar" *El Periódico de Catalunya*, 5 de juliol de 1993.

ARRI VAS, Carmelo:

"Siete sillas y Mesa" *Hoy*, Mérida, 13 de febrer de 2001.

ASTRID:

"La fusta, material viu" *Andorra 7*, 15 de Novembre 1985.

AYMÍ, ORIOL:

"Reus premia al escultor Rufino Mesa..."

Diari de Tarragona, 22 de Novembre de 2003.

BADIA, Ramón:

El País, 29 maig de 1983.

BARRADO, Mercedes:

Región, Badajoz 20 maig de 1989.

BELLMUNT, Cinta:

"L'escultor Rufino Mesa edita el seu primer llibre" *Nou Diari*, 8 de maig de 1996.

BORRAS, Maria Lluïsa:

"Testimonio de sucesos" *La Vanguardia*, 28 de gener de 1982.

Cabré, Tate:

– "Sobre la construcció dels raiers" *Diari de Tarragona*, 8 de juliol de 1993.

– "Bona acceptació de l'escultura de Mesa a Lleida"

Diari de Tarragona, 8 de juliol de 1993.

– "Rufino Mesa instal·la una escultura d'homenatge als raiers"

Diari de Tarragona, 1 de juliol de 1993.

CARANDELL, Josep Maria:

"Les ocultacions de Rufino Mesa" *El Observador*, 12 de gener de 1992.

CERVERA, Jordi:

– "Rufino Mesa, triat escultor del Mil·lenari" *Nou Diari*, 29 de novembre de 1990.

– "Reus tindrà escultures d'avantguarda al carrer"

Diari de Tarragona, 9 d'abril de 1991.

CUBERO, Efi:

"Entrevista en la secció: Personas" *Revista Frontera*.

DOMINGO FERNÁNDEZ, Juan

Región, Badajoz 1 de juliol de 1988.

FIGUERES, Abel:

— *Artes Plásticas* nº 58, 1984.

— "Preservar les coses, tot ocultant-les" *Avui*, Suplement d'art, gener de 1992.

— "Queixes i pregàries que esdevenen escultures" *Avui*, 30 de Maig de 2002.

FILILLA, Carina:

"Els escultors Rufino Mesa i Salvador Juanpere han estat
seleccionats per instal·lar una obra en un parc de Corea"

El Punt, 29 de juliol de 2003.

FONSECA, Teresa:

Diario Español, Tarragona 12 de juliol de 1981.

GARCIA, Josep Miquel:

— "Tres exposiciones de escultura" *Segre*, 2 de març de 1983.

— "Por la descentralización artística" *Segre*, 19 de setembre de 1984.

— *Avui*, Barcelona 30 de juny de 1985.

— "Ocultaciones de Rufino Mesa" *Guía del Ocio*, Barcelona 10 de gener de 1992.

GORT, Gerard:

"Noves creacions de l'escultor Rufino Mesa inspirades en l'aliança amb
la natura" *El Punt*, 21 de setembre de 2002.

FRANCO, Antonio:

"La incierta travesía de los 80" *El Urogallo*, Número especial, Desembre de 1990.

F. LEON:

"Exposición Señales en la piel" *Diario de Extremadura*, 20 de maig de 1989.

MALLO, Antonia:

El País, 20 de maig de 1984.

MARSAL, J. M.:

"Rufino Mesa coloca tres esculturas en la Seu Vella de Lleida"

Diari de Tarragona, 15 de febrer de 1995.

MARÍN MEDINA, José:

"Arqueologías" *El Punto*, Madrid 17-23 febrer de 1989.

PARCERISAS, Pilar:

— *Avui*, Barcelona 19 Maig 1983

— *Avui*. Barcelona 8 Setembre 1983

RODRÍGUEZ AGUILERA, Cesáreo:

Arte moderno en Cataluña, Planeta, Barcelona, 1986.

ROMEU, Gemma:

"Destil·lar animals invisibles" *Reus Diari*, 17 d'agost de 1990.

ROSÉS Assumpta:

— *Avui*, 19 de juliol de 1981.

— "Rufino Mesa o l'ocult esperit del temps" *El Punt*, 11 d'Abril de 1997.

SALABERT, Pere:

— *Artes Plásticas* n° 28, Barcelona, 1979, p. 41.

— "Els àngels creats per R. Mesa" *Avui*, suplement d'art, 8 d'agost de 1990.

Salcedo, Antonio:

— "L'escultura i la recuperació històrica" *El Punt*, 22 d'abril de 2001.

— *El Punt*, 29 de setembre de 2002.

SOTORRA, Andreu:

"Rufino Mesa. El japonés" *Reus Diari*, 28 d'abril de 1989.

UBEDA, Jordi:

"Rufino Mesa emprà fusta del Camerun pel monument raier"

Nou Diari 11 de juliol de 1993.

VIDAL, Jaime:

"De la matèria a l'esperit" *El País*, dijous 16 de maig de 2002.

VILADOT, Guillem:

"Espejos, diablos y narcisismo en R. Mesa" *El Catálogo* n° 31, Logroño, 1986.

VILANA CASALS, Àngels:

"El ribot, eina de fuster en mans dels escultors"

El Món, Barcelona 14 d'abril de 1988.

WEICHARDT, Jürgen:

"El gallo de oro" *NWZ*, Oldenburg, 17 de juliol de 1987.